

ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ

Выпуск №1 (65)
(студзень)

www.lit-bel.org www.novychas.org

Культурна-асветніцкі праект Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў» і «Новага часу»

Анонс

«НАВІНЫ»: літаратурна-грамадскае жыццё студзеня	с. 2.
«АКТУАЛІ»: пісьменніцкі развагі і меркаванні аб надзённым ...	с. 3.
«ФОРУМ»: Алфавіт іншадумства — «свабодная» гутарка пра Васіля Быкава	с. 4-5.
«ПУБЛІЦЫСТЫКА»: артыкул Ігара ТУМАША	с. 6.
«ПАЗЭІЯ»: «Ф» ад Уладзіміра АРЛОВА	с. 7.
«ЧЫТАЛЬНЯ»: фрагменты новай аповесці Юрыя СТАНКЕВІЧА «Шал»	с. 8-9.
«ПАЗЭІЯ»: паэма Алеся ГІБОК-ГІБКОЎСКАГА «Маргарыта»	с. 10.
«ПЕРАКЛАД»: «Генезіс і катастрофа» Руала ДАЛА	с. 11.
«ДЫСКУСІЯ»: прычыны, каб любіць беларускую літаратуру	с. 12.
«ЛІТАРАТУРАЗНАЎСТВА»: ПРА «СЛОВА АБ ПАЛКУ ІГАРАВЫМ» — Іван ЛЕПЕШАЎ	с. 13.
«ІНТЭРВ'Ю»: гутарка з Уладзімірам ЛЯКІНЫМ	с. 14.
«КРЫТЫКА»: агляд новага часопіса «Дзеяслоў»	с. 15.
«КАЛЕЙДАСКОП»: літвіны замежжа	с. 16.

СЛОВА

УТРЫМАЦЬ ДУШУ!

Віктар КАЗЬКО

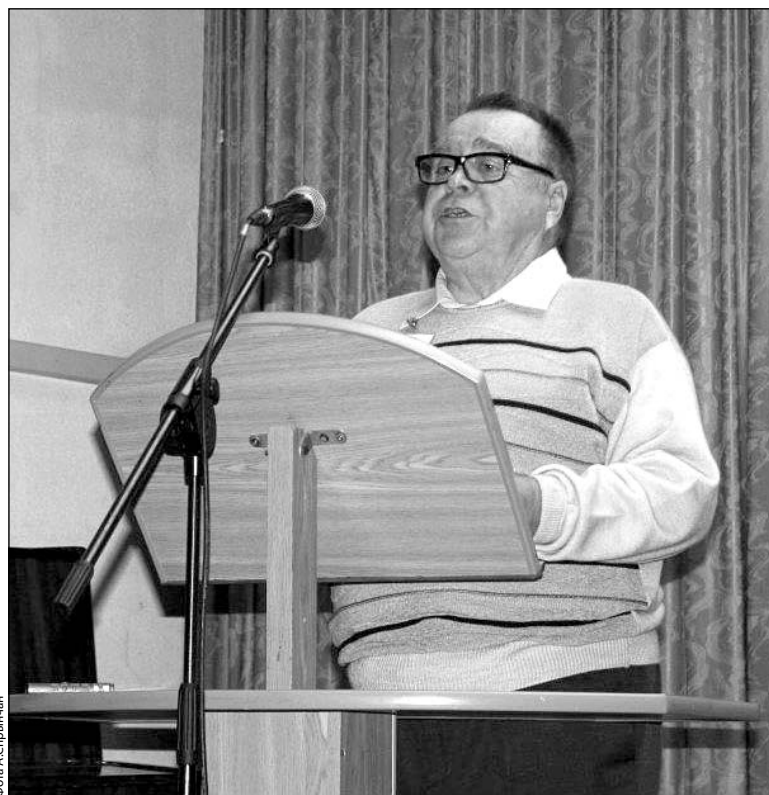
Хоць кітайцы і гавораць: не дай вам Бог жыць у часы перамен, здаецца, зусім нядаўна нам актыўна даводзілі: таленты абуджаюцца і найбольш ярка і плодна расцвітаюць на пераломе, на стыках эпох — у час крутой змены пакаленняў. Усё старое скідваецца з воза гісторыі, бяруць сілу і лейцы ў рукі маладыя пачаткі.

Мо і таму ў свой час на зломе эпохі малады Аляксандр Фадзееў у адным са сваіх твораў напісаў: «У пакой зайшоў стары гадоў сарака». Крыху пазней, праўда, паправіўся: «гадоў пяцідзесяці». Калі ж увабралася ў сілу і заняло ўладныя вышыні ўсё маладое, яркае і таленавітае на зломе і ў росквіце застойнай, як пазней пачалі гаварыць, стабільнасці, адпаведна было яно амністыравана і пасунута: сярэднім узростам сталі 70 гадоў.

Сёння на чарговым, а мо і постчарговым пераломе эпохі ці не большасць нашых літаратараў можна назваць людзьмі сярэдняга ўзросту, а то постсярэдняга. Вось такія вынікі нашай зацягнутай гульні з гісторыяй, часам і ўзростам. Мастацкай гульні ў пацеркі — дэманстрацыя вынаходлівасці нашага розуму, яго здольнасці да самападману. Таму што жывем мы ў час непадробнага самаспакушэння, калі не толькі апазіцыі, але і ўсім нам, усяму народу згодна з найноўшымі ўладнымі пастановамі, дырэктывамі, законамі амаль загадана добраахвотна садзіцца ў турму. І зусім не за нейкія парушэнні, дзейнасць, а нават сумненні! Бо мы вінаватыя ўжо ў тым, што жывем, дыхаем...

Думаю, некаторыя з вас чыталі ў «Новым часе», як прадпрымальнік Мікалай Чарнавус падаваў заяўку ў Баранавіцкі гарвыканкам на дазвол падыхаць дзве гадзіны ў цэнтры горада каля помніка Леніну. Адмовілі, бо гэта парушае артыкулы 2,5,8 Закона аб масавых мерапрыемствах.

Абсалютная абсурднасць, падманная прывіднасць нашага жыцця і ладу вымусілі мяне выказацца. У сучасных гульніх, гульніх беларускіх дурняў і ў беларускага дурня, як пісала ў «жаноцкім рамана з гноем» Ак-



Фота А. Спрычан

Беларускі літаратар, творчае сталенне якога прыпадае на цяперашні этап так званай новай літаратурнай сітуацыі, выгнаннікам не становіцца, а «нараджаецца»

сана Спрычан, удзельнічаем, вымушаны ўдзельнічаць і мы. У тым і сутнасць «падкіднога»: падкідваць нешта і некаму.

І падкідваючы, наступаючы ці абараняючыся, мы павінны думаць пра тое, што застаецца ўсё ж пасля гэтай высокаінтэлектуальнай гульні. Пра наш стан, хаця б метафізічны пасля заканчэння яе, стан сярэдняга ўзросту і тых, хто падменіць іх у новых гульніх у новага «падкіднога». Як не страціць метафізічнае і сапраўднае, прыроднае і прыроджанае, карэннае і карнявое, дзякуючы чаму беларус спакон веку гуляе амаль з усім светам? Як захавацца і працягнуць сілу і моц нашай наканаванасці, нарочонасці і прызначэння на зямлі?

Амаль пятнаццаць гадоў таму ў часопісе «Дружба народаў» была надрукавана мая аповесць «Прахожы». Надрукавана і надрукавана. Мне заўсёды сорамна перачытваць напісанае мной. У свой час я так і не разгарнуў часопіс. Зірнуў на аповесць, перабіраўшы архіў, якраз напярэдадні нашага пісьменніцкага З'езда. Здзівіўся пасляслоўю Льва Аннінскага. Вось яно, прабачце, скарачанае і без перакладу:

«...После пятилетнего госрзвода беру в руки новую повесть

слежу, как отделившийся брат пускает в свой новый дом кота... Возврат к природе, к началам, к истокам. По Руссо... В смутное, неопределенное время надо строиться. Есть пристанище, нет пристанища — совершенно не в этом деле. А дело в том, что смута — страшное время. А в страшное время надлежит строиться. Чтобы не свихнуться...

Может, так: звезда Польнь положила конец нашему расширяющемуся свиарнику. А может, наоборот, в самом свиарнике вонь дошла до небес. И Чернобыль — следствие конца, и начало, что по Руссо, что по Дарвину — одно. Однако между началом и концом душу удержать надо...

«Удержать» душу!

Утрымаць душу! На вялікі жаль, у нашай літаратуры не атрымалася. «Выгнанне» (прынамсі, метафізічнае, па сведчанні крытыка Ірыны Шаўляковай), для беларускага літаратара найноўшае пары — стан нагуральны.

Беларускі літаратар, творчае сталенне якога прыпадае на цяперашні этап так званай новай літаратурнай сітуацыі, выгнаннікам не становіцца, а «нараджаецца».

Інакш аб'ектыўна і суб'ектыўна не магло і не можа быць. Выгнанне, вытручванне беларускай душы, беларушчыны пазбаўляе не толькі ў творчасці, але і ва ўсіх іпастасях нашага развіцця і існавання плёну — творчасці.

Апатычны народцяжарны апатычнымі нашчадкамі. Маладыя творцы больш і часцей збягаюць,

знаходзяць прытулак у віртуальнай рэальнасці. А як інакш, калі выгнанніцтва — справа рэальная? І яна сёння ўзаемная: уласціва літаратуры маладой і літаратуры сталага і постсталага ўзросту. Таму з яе амаль цалкам знікла надзённае, рэальнасць. Альбо тое, што ў наш час называлі грамадскім гучаннем. Найбольш гэта тычыцца, адчуваецца ў маладой паззіі. Дарэчы, мо таму ў яе сёння пераважна жаночы, а праўдзівей дзявочы твар і столькі гламуру...

Што тычыцца літаратуры старэйшага пакалення — я зноў вяртаюся да Ірыны Шаўляковай: вострае адчуванне яго прадстаўніцкай сваёй «адчужанасці» ў хаосе літаратуры і культуры так званага пераходнага перыяду, на першы погляд, лагічна вытлумачаецца «ўзроставым абстрактаннем, калі мінулае — асабістае і мастацкае (творчае) — успрымаецца больш сапраўдным, больш жывым за сучаснасць. З гэтага пункту гледжання добраахвотнае «выгнанніцтва» многіх старэйшых беларускіх пісьменнікаў паўстае не выракам, а выраем, ратавальнымі ўцёкамі ў віртуальную маладосць ад рэальнага, фізічна адчувальнага нябыту».

Жорстка сказана, вылеплена. Але гэта так, так. І што здзіўляе: такія процілеглыя тлумачэнні двух пакаленняў, як гэтыя процілегласці, супадаюць, сыходзяцца. Сапраўды, чары выгнанніцтва (сапраўднага і метафізічнага) не такія ўжо і «бяскрыўныя».

І сёння, як ніколі, нам трэба думаць пра шляхі вяртання. Трэба думаць, як вярнуць і «удержаць душу». Як утрымаць душу. Гэта наша, па заповеце Васіля Быкава, доўгая дарога дамоў. Да сябе.



З АПОВЕСЦЯЎ ВАСІЛЯ БЫКАВА»

<...>

Іван Талстой: — У студзені 2000-га года ў нашай маскоўскай студыі Уладзімір Бабурын гутарыў з Васілём Быкавым, які толькі што атрымаў прэмію «Трыумф». Але гаворка ішла, зразумела, не толькі пра яе. Уладзімір Бабурын паставіў пытанне так: ці лічыце Вы сябе незапатрабаваным? Ці пакутуеце праз тое, што пісьменнікаў цяпер не слухаюць. Быкаў адказаў:

Васіль Быкаў: — Калі не слухаюць, гэта яшчэ не трагедыя. Горш, калі слухаюць не тыя. А вось па гэтай частцы, я б сказаў, у нас нічога не змяняецца. Тыя органы, якія прыстаўлены да літаратуры, яны заўсёды слухаюць. Я не ведаю, як цяпер у Расіі, я ўсё-ткі тут даўно не быў, а ў нас, у Беларусі, гэта працягваецца, напэўна, з дзён Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Вядома, тут дваякае можа быць стаўленне да гэтага факту. Дзесьці напачатку 60-х гадоў прыязджаў у Маскву выдатны Джон Стэйнбек, ён сустракаўся з маскоўскімі малымі пісьменнікамі і, як я памятаю з тых часоў, ён казаў: «Што ў вас за вольнае слова саджаюць, даюць тэрмін, — гэта ж выдатна. Гэта гаворыць пра кошт гэтага слова. На Захадзе, напрыклад, яно не мае ніякага значэння: што б вы ні казалі на любой плошчы, усё будзе марна».

Дык вось, мы цяпер якраз прыйшлі да такога стану, калі слова пісьменніка па вялікім рахунку нічога не варта. Стаўленне да гэтага можа быць вырашана ў духу Камю. Памятаеце, яго «Чума», выдатная рэч, якую калісьці Твардоўскі назваў «Евангеллем XX стагоддзя»? Можна быць, і ў духу Талстога: самае яго вядомае выслоўе: «Рабі, што належыць, а там хай будзе, што будзе». Таму, я думаю, не варта драматызаваць гэтую сітуацыю. Пісьменнік проста павінен рабіць сваю справу і пісаць так, як ён лічыць патрэбным.

<...>

Іван Талстой: — Пра феномен пісьменніка разважае ўважліва чытачка, якая прагна цікавілася быкаўскай творчасцю ўжо напачатку 60-х, — Валерыя Навадворская.

Валерыя Навадворская: — ...Можна сказаць, што спачатку гэта быў сумленны франтавы пісьменнік («Трэцяя ракета», скажам)... Насамрэч, безумоўна, ён быў тым, каго звалі ў савецкай Беларусі ў 30-я гады «нацдэмам» — нацыянал-дэмакратам. Такіх усіх запар арыштоўвалі і знішчалі... Па-першае, ён пісаў па-беларуску, што было не характэрна — многія ўкраінцы і беларусы проста не ведалі сваёй мовы і так і шпарылі па-руску з самага пачатку, не даводзілася перакладаць. І ён не пасвіўся, як усе, у «Дружбе народаў» (гэта быў такі аазіс, такая дзіцячая пляцоўка для нацыянальных літаратур, там дазвалялася больш, чым у іншых месцах). Ён пачынаў з «Юности», і пачатак быў нетыповы.

Яшчэ ў 1964 годзе (мне тады было 14 гадоў, таму я з цяжкасцю ўзгадваю) была бліскучая аповесць «Западня». Вельмі страшная аповесць. Там ішла гаворка пра тое, што свае страшней чужых. Там немцы не змаглі зламаць ма-

ладага палоннага лейтэнанта, ён ім нічога не сказаў, але ў кішэні яны ў яго знайшлі ведамасць — ён камсамольскія ўнёскі атрымліваў. І яны прарабілі з ім такую штучку, як быццам бы ён ім назваў сваіх байцоў, і яны запусцілі ў трансляцыю на савецкія акопы, што, маўляў, заклікаем перайсці на наш бок васьмі такога, васьмі такога... Даволі дурны варыянт здрады, як сабе гэта бачылі тагачасныя асабісты. Але асабістаў і смершцаў хапала. Пасля чаго гэты ўмелы садыст-гестапавец, які выдатна гаварыў па-руску, загадаў яго адпусціць і сказаў: «Ты ж хацеў ісці да сваіх. Ну, ідзі!»... І калі малодшы лейтэнант дайшоў да сваіх акапаў, да яго, нарэшце, дайшло, што стралялі па ім не з нямецкіх, а з савецкіх акапаў, і калі ён там апынуўся, ніхто яму не верыў, усе лічылі яго здраднікам. І ўжо збіраўся асабіст яго арыштаваць, але тут абвясцілі чарговы наступ...

Гэта быў вельмі нетыповы варыянт франтавой літаратуры. Далей усё так і пайшло. Партызаны аказаліся не анёлы, а такія ж людзі, як немцы, калі не горш... «Мёртвым не баліць» — гэта ж жудасная рэч, таксама вельмі ранняя, калі на міннае поле гоняць сваіх санітараў і сваіх байцоў, калі бравы капітан, які баіцца, што хтосьці дэзертыруе ці не ляжа пад танк, патрапіўшы ў палон, тут жа пачынае служыць немцам.

Увогуле — сучальны жах. І ніякага прасвету, ніякай радасці ад перамогі няма. Гэта не Сіманаў, гэта нават не Леанід Першамайскі, у якога былі гэтыя моманты, гэта нават не Кандрацьёў, гэта значна далей.

І так і пайшло... «Выварат» вайны — вось што даваў Васіль Быкаў. <...>

Васіль Быкаў, натуральна, не ўжываўся з Лукашэнкам, — вось парадокс гісторыі і сітуацыі — ён, удзельнік вайны, знайшоў прыстанак у таго самага народа, з якім ён ваяваў, — у немцаў, а вярнуўся на родную зямлю толькі паміраць. І яшчэ паспеў напісаць «Чырвоныя пяціліць». Гэта, вядо-

ма, ужо поўны апафеоз — як раскулачвалі па разнарадцы. Калі няма каго было раскулачыць, проста хадзілі і пыталі: ці не згодзен ты, каб цябе раскулачылі?..

Васіль Быкаў стварыў зусім страшную палітру, якая даходзіць да нашых дзён. Яго палітра, яго маляўнічая галерэя — гэта проста Еранім Босх — даходзіць да нашых дзён, і там адзін з яго герояў проста памірае ў трубе. У той самай трубе, у якой мы жывём, у трубе, якую пачалі зварваць, — заблудзіўся ў «Газпраме». Так у гэтай трубе і памёр ад голаду і адсутнасці паветра. Ну, увогуле, гэта будучы лёс Расіі.

Іван Талстой: — Давайце паспрабуем падагульніць: што ж у Васілю Быкаву было іншадумнага?..

Андрэй Гаўрылаў: — Сам Васіль Быкаў на пытанне, чаму ён піша практычна толькі пра вайну, адказаў: «Бо мінулая вайна — усёабдымная, там усяму было месца. Падчас вайны, як ніколі ні да, ні пасля яе, выяўлялася важнасць чалавечай маральнасці, непахіснасць асноўных маральных крытэрыяў». Я думаю, што іншадумства Васіля Быкава было менавіта ў тым, што, у адрозненне ад агульнай тэндэнцыі, якая панавала ў той час, на агульным фоне гэтай фальшывай урачыстасці, калі распавядалі пра найвялікшую трагедыю ў жыцці савецкага народа XX стагоддзя ці, прынамсі, адной з дзвюх найвялікшых трагедый, на гэтым фоне паказаць трагедыю не народа, не краіны, а асобнага чалавека, і паказаць так, што мы раптам успамінаем, што асобны чалавек — гэта і ёсць народ, што няма масы, якая завецца народ, гэта не пластылін, не кавалачак пластыліну, які часам можна падзяліць на маленькія кавалкі, а часам нельга, — не, народ — гэта людзі, гэта кожны чалавек. І той паліцай, які здае свайго родзіча, і той непрыкметны чалавек, які раптам, як Ісус, прымушае нас успамінаць нейкія маральныя непарушныя асновы, які б герой ні быў, хто б ні быў, хто б ні загадваў... Гэта ўсё асобныя

людзі, яны складаюць той народ, трагедыю якога, подзвіг якога ці ахвярнасць якога мы, напэўна, павінны памятаць шмат у чым дзякуючы Васілю Быкаву.

Дык вось, мне здаецца, што яго іншадумства заключалася ў тым, што ён, як цяпер кажучы, «перавёў стрэлкі» з безаблічнай масы на асобнага чалавека. А што можа быць важней для нас і што можа быць ненавісней для сістэмы тады? Мы з вамі не раз сутыкаліся з тым, што сістэма спараджала сваіх ворагаў менавіта таму, што ворагі яе, сістэмы, проста хацелі быць людзьмі, нават не задумваючыся пра нейкія палітычныя патрабаванні.

<...>

Іван Талстой: — Пісьменніца Святлана Алексіевіч ведала Быкава на працягу многіх гадоў.

Святлана Алексіевіч: — Я памятаю нашыя гутаркі з Быкавым, бо гэта два мае настаўнікі — Адамовіч і Быкаў. Калі яны гаварылі пра вайну, было відаць, што гэта найглыбокая траўма. Я думаю, што іншадумства ішло адтуль. Я б не сказала, што іншадумства тут дакладнае слова, хутчэй гэта — супраціў. Што адтуль супраціў гэтай сістэме, якая здавалася з цэменту ўся ці з чагосьці мацнейшага, а апынулася ўсё не так зусім...

Гэта быў час, калі ва ўсіх нас быў вялікі вораг — камунізм. Гэта стала зусім відавочна падчас вайны. Калі ў часы ГУЛАГа можна было людзей паслаць у Сібір, і там гэтыя мільёны гінулі, і ніхто іх не бачыў, то на вайне было відаць, як гінулі гэтыя людзі, як яны нічога не каштавалі, і гэта была найглыбокая траўма для той моладзі, якая і выйграла перамогу. Бо на вайне ваявалі 18-ці і 20-ці гадовыя хлапчкі, яны прагналі ворага. Але яны ж зразумелі, што ўся праблема ў іншым, што ўся праблема ў гэтай ідэі і, вядома, яны працягвалі барацьбу ўжо іншымі спосабамі. Адно выходзіла з іншага, і справа нават была не ў тым, што гэта ідэя вянчалася нейкімі пэўнымі імёнамі — Брэжнеў, Хрушчоў, Маленкоў — яны разумелі, што справа не ў Хрушчове, не ў Брэжневе, а ў сістэме...



▶ ВЕРШЫ

Ф

Уладзімір АРЛОЎ

фа
фабіянка
фаерка
фанатка
фантомка
фартэлька

фабрыкантка
фабзайка
фагістка
фаўнашукальніца
фабрыка-кухня

фаварытка
фантастка
фавістка
фанфарка
фантасмагорыя

фаверолька
фаготка
факотка
факачка
факачка-аль-пэста

фагацінка
фазанка
фазэндніца
фабя
фантэнблеянка

фаервэркерка
фаечка
файлічка
файка
файдушынка

фантазёрка
фантазія
фаінька
файніца
фартыфікацыя

факалістка
факірка
факолька
факленка
фактурніца

факельцужніца
факся
факея
факуля
факаня

факаньерка
факсоўка
факультатыўка
факофачка
факаністка

факсымілька
факспротка
факушка
факіня
факутніца

фалянгістка
фальботка
фальцэтка
фальстартніца
фата-марганка

фальклярыстка
фарсінка
фарматка
фальшыўка
фальшывамэнтыцыца

фальканэтка
фарпостка
фольклэндка

фарсунка
фальшывамінэтыцыца

фаляндушка
фантушка
фальварніца
фарандалінка
фальсыфікатарка

фалерыстка
фалістка
фатэльніца
фалесіянка
фалясаманка

фамільярка
фароска
фармозка
фанабэрніца
фахітошка

фанатычка
фаніпалька
фанікулёрніца
фанечка
фанікапланка

фантамасачка
фантапіска
фарботка
фартунка
фалясагнамістка

фанфаронка
фасонка
фартысімка
фаўст-патронка
фарватэрка

фараонка
фарэрка
фармалка
фальцоўшычыца
фастум-гелька

фа-соль-фа
фасольмайстарка
фачка
фарцоўшычыца
фарачка

фарэнгейтка
фарсажніца
фартэпіянка
фартэцыя
фармацэўтуля

фарынгітка
фаршатачка
факторніца
фактаралка
фармальдэгідка

фарысейка
фашыстка
фацэтка
фатэлька
фацэцыя

фастрыгуля
фасгенка
фасадка
фасолька
фаршмачка

фаталістка
фэльдфэбэлька
фэльдсвязістка
фарэртарка
фёдаруна

фатэрыяндка
фатхістка
фатонка
фантазія
фатка

феба
фэльчарка
фея
фэербахіянка
фэербухалка

фэдэралка

фетыда
фэсталка
фэльд'егерка
фэнамэналка

фэерычка
фэрганка
фіванка
фэміда
фэляцыяністка

фэлюмэна
фэн-шуйка
фэўдалка
фэсаянікянка
фіэста

фэрддыдурка
фэрнанда
фэадасійка
фэзэлія
фэля

фэрддыдупка
фэлюжэка
фэртушка
фэрамужэка
фэравальфэрамка

фэстывалька
фэльдмаршалка
фэрамагнэзія
фэрачка
фэрыя

фэтышыстка
фэліцыя
фэлічыталка
фэлісмакталка
фэміна

фэштэвальніца
фенечка
фемачка
фэміністка
фелінідасьледніца

фэшэнебелька
фэрмэрка
феня
фэлёнія
фэльтэаністка

фігурантка
фіглярка
фінчлееўка
фігушка
фіга

фігурыстка
фігурніца
фітафагістка
фігістка
філякартыстка

фідзістка
філюмэністка
фізыхаваначка
фікцыя
фікса

філяматка
фінгаляка
фісташка
фіксанечка
фінка

філарэтка
фізычка
фізручка
фізыякратка
фіналка

філямэна
філядэльфійка
фінвалка
фіскалка
фіна-вугорка

філэквістка
філятэлістка
філяцэлістка
фісталачка
фіфа

філіпінка
фіранка

фірмачка
фітушка
фісгарманістка

філігранка
філфачка
філейніца
фізія
фібула

філіялка
фіялка
філістэрка
фірка
фільтратка

філянтропка
філэнга
філёрка
філорка
філістымлянка

філіжанка
філівыляжанка
фіярэнтынка
філфакачка
філія

філязофка
фідэлька
фіксатарка
фырка
фівеечка

фінінспектарка
фітагармонка
філіпіка
фія
фітагурманка

фінітыстка
фіджыйка
фіёрдніца
фішка
фіглі-міглярка

фінансістка
філяфаністка
фіярытурніца
фінічка
фінікіянка

фіналістка
філярманістка
фітнэсаманка
фітнэсакурвачка
фіцдэжэральдыстка

фініціфлюшка
фірмоўка
фігурка
фізіятэрапэўтка
фініта

флейта
флёрніца
флерачка
флэшка
флердаранжолька

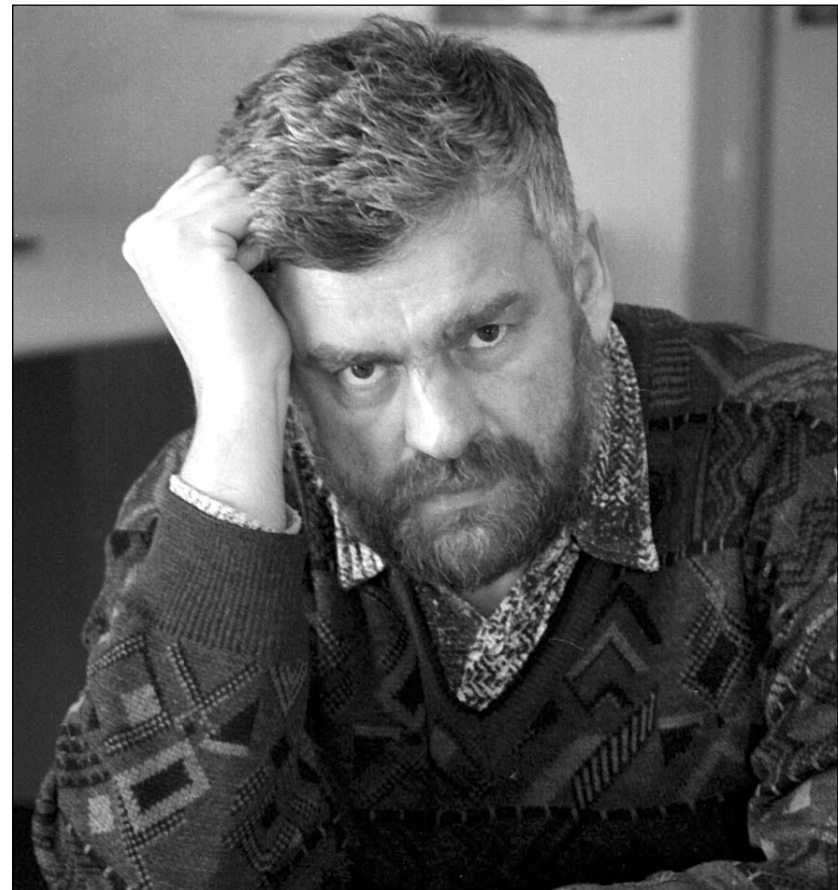
флэндра
фляшачка
флігелька
флексія
флёрэалька

флёрка
флегма
флегматка
флямандка
флэш-мобніца

флібуст'ерка
флятылія
флікерка
флягманка
флюараграфія

флюарынка
флейтыстка
фляворка
флюідка
фольксдойчанка

флягелянтка
фляконьніца



флэкса
флянёрка
флянэлька

флюарытка
флярынка
флярыстка
фляжалеатчка
флюарэсцэнтка

флярэнтыйка
фліртушка
флебітка
флярытка
флямінга

флярыбунда
флямастэрка
флявія
фляжэска
флякааматарка

фокстэр'ерка
флягішточка
флягіштучка
фондадавалачка
фокстэр'ірка

фолья
фойка
фок-рэйка
фок-райка
фольк-мадэрністка

фольця
фобія
фотаэтудніца
формула
фортка

фольга
фолечка
форма
фотабактэрыя
фотагеністка

фолька
фолія
фолюшка
фон-баранэса
фолькштурмавічка

фотакопія
фотаскульптура
фон пошынгер
фотамадэлька
фотасардэлька

фотазадніца
фотапярэдніца
фотавакханка
фольксвагенка
фольцік

форс-мажорка
франкістка

франтэрка
фрылансэрка
франка

франкафонка
фразёрка
фракійка
франдзёрка
фрыгідка

франкмасонка
фронтвумэнка
фру
франтавічка
фрытурніца

франсуаза
фрыгольдэрка
франкфурцыянка-на-одэры
франкенштаінька
францаўна

фройлян
фрау
францужанка
фронтаўка
фракцыянэрка

фрыкадэлька
фрыволька
фрустралка
фрыгійка
фрыбульбачка

фрыдрыхштрасаўка
фрызка
франконка
франкотачка
фрэзія

фрыказуля
фрэгатка
фрызура
франталька
фрукцінка

фрыка
фрыкцыя
фрашачка
фрычка
фрэзэалягістка

фрыстайлістка
фрытанька

фрыпіска
фры-таунка
франкфурцыянка-на-майне

фрэкен
фруза
фруктоза
франтонка
франкоўка

фуга
фурья
функцыянэрка
фуруя
фундатарка

фуга-юга
фуетка
фунтоўка
футуралягія
фукусіма

фудзіямка
фужэрка
фунт золата
фурацылінка
фугаска

фудзіянка
фундушка
фунтстэрлінгаўка
фур'ерыстка
фублістка

фузілёрка
фурорніца
фуксія
фурачка
функцыя

фурагія
фугета
фулярка
фундучэнька
фукалка

футаралька
футболька
футволька
фуражэка
фурманька

футурыстка
футэрка
фуфурка
фуярка
фундамэнталістка

фюзэляжэка
фіцюлька
фіцёлачка
ф'ючэрка
фюрэрка

фрыда...

▶ ПАЭМА

МАРГАРЫТА

Алесь ГІБОК-ГІБКОЎСКІ

11 лютага паэту і эсэісту, сябру Саюза беларускіх пісьменнікаў Алесю Сямёнавічу Гібок-Гібкаўскаму спаўняецца 60 гадоў. «Літаратурная Беларусь» і Сакратарыят СБП шчыра жадаюць яму здароўя, натхнення і — чытацкай увагі.



**«Маргарыта, ты же помніш, как всё это было...»
(З папулярнай песні)**

Ты ўсё помніш, Маргарыта —
ноч маланкамі абвіта,
наш імклівы з табой танец,
што спыніць былі не ў стане...

Лёгка таньчылі з табой
мы між небам і зямлёю,
рызыкаючы сарвацца,
і разбіцца ў сваёй жарсці.

Ты, нібы звяночак срэбны,
ўсё смялася нястрымна,
ўладаю сваёй над небам
захаплялася наўна.

Цябе ведаю даўно я —
не адно, бадай, стагоддзе,
і калі наш час як мроя,
як міраж чароўны, пройдзе,

ты, спыніўшы танец зорны,
без адметнае нагоды
у касмічны морак чорны
раптам знікнеш як заўсёды!

Ты заўсёды так знікаеш,
як сляпяя Агмень-птушка,
потым дзесь у вяках блукаеш
у самоце сваёй скрушнай...

Ну а покуль, дзіўнай сілай
разагананая ў сусвеце
і дзівосны бал Месіра
маючы сабе на мэце,

ты памчыш праз царства зорак
ў прадчуванні новай славы,
і, адольваючы морак,
не заўважыш, пэўна, нават,

што мяне няма ўжо поруч
ў неба неабсяжным моры
і што наш дзівосны танец
ў зорным патануў тумане.

На мятле сваёй з імпэтам
вокамгненнае каметы
праляціш ты праз Шлях Млечны
у спакусліваю Вечнасць.

Тую, што Вялікі Майстар
безразважна, утрапёна
падарыў табе па-царску —
жыць ва ўсіх часах без скону!

Эх, каб ведаў гэты геній,
як ты на вачах сусвету,
ціплым зоркам на здзіўленне,
толькі што ўдваіх з Паэтам

жарсць сляпую наталяла
апантана і ... прыўкрасна...
І зарок тым парушала
вернай быць на веку Майстру!

Не звязваючы ні мала
на ўсю хеўру, што чакала,
мітуслівай гонкай світай —
Сваю пані — Маргарыту...

Так, цябе даўно чакалі
на Вялікім грэшным бале,
як чакаюць Каралеву,
без ніякага сумневу!

Але танец твой з Паэтам
прытаміў-знясіліў цела,
і на бал сусветнай цемры
ты, стамлённая, ляцела...

Спынішся на міг прад залай,
што цябе даўно чакала,
прыгажосць сваю адчуеш,
дзіўную, бы незямную...

І, адкінуўшы сумненні
у мінулае, бы ў прорву,
выйдзеш ўсім на захапленне
Каралевай бездакорнай.

Ў зале той раскоша будзе
шчыраваць ярчэй за сонца,
і табе зноў цені-людзі
у чарзе сваёй бясконцай

будуць аздаваць пашану
у паўзмроку бальнай ночы,
а ты зноў будзеш аддана
зазіраць Месіру ў вочы...

Князь сусвету — вась ён, побач!
Што захочаш, можа даць ён:
ўладу, славу ўсякай пробы,
нечуваннае багацце!

Ён, калі свет бачыш смутна,
лёгка зробіць цябе зрачыш!..

Толькі вер ў яго магутнасць
і за гэта ён аддзячыць!

Праўда, ёсць адна умова,
калі марыш наталіцца
ў гэты вечар адмыслова
ад Месіравай крыніцы...

Ўсім шукальнікам Фартуны,
тым, хто прагне быць шчаслівым,
Трэ адмовіцца бяздумна
назаўжды ад Неба сілы!

Ну і каб зусім «па масці»
быць кампаніі гуллівай,
ўсім лаўцам лёгкага шчасця
трэба «здаць» сваю Радзіму.

На «дэсерт» жа, пад натхненне,
дробная зусім умова —
без згрызотаў у сумленні
адрачыся Роднай Мовы!..

Клятвы ты, вядома, прымеш —
што там Бог, Радзіма, Мова!..
Гэта ж проста так з усімі:
паклясьціся адмыслова!

І адказнасць твая стане
бы падзеленай на многіх,
і жыццё ў ілжы-падмане
больш не выкліча трывогі.

І ты быццам набрыняеш,
ўладай новаю высокай,
ўсё, што толькі пажыдаеш,
будзе для цябе навокал!

Ў міг той здасца недарэчным
шчасце зорнае з Паэтам...
Ды чамусьці твае плечы
ўздрыгануцца непрыкметна...

А яшчэ праз міг-імгненне
ўсе душэўныя хістанні
раптам вернуцца аднекуль...
Ты чамусьці зноўку станеш

ўспамінаць свайго Паэта;
яго ўсмешку, голас, рукі,
спетыя табе санеты,
наркатычныя іх гукі,

ў паднябессе што ўздымалі,
як іх вечна было мала...
І ў душу тваю паволі
ўклініцца самота болем,

нібы шып ад ружы, вострым!
І ты ўбачыш раптам з жалем,
што пачвары — усе гоці!

таго д'ябальскага балю...

І як цацку ў міг адкінеш
прэч карону ад Месіра,
з цёмнай вырвешся ты плыні
ў сэрцы чуючы зноў сілу

жыць, пазнаць ішчэ раз каханне,
смак ягонай асалоды,
і забыць Дрэва Пазнання
цяпер раз і назаўсёды!..

А калі світанку промні
Апраметнай ноч разгоняць,
ўсвядоміш канчаткова:
час з Паэтам быў галоўным!

І захочаш зноў вярнуць ты
ўсё назад любой цаною,
каб душэўныя пакуты
засталіся за спіною.

Клятвы цёмныя адрынуць,
Божай ласкі прычасціцца,
зноў вярнуць сабе Радзіму,
Мовай Роднай наталіцца.

Адишкаць свайго Паэта
на міжзравых дарогах,
і сваёй душы сакрэты
кінуць ўсе яму пад ногі...

Стаць ізноў з ім адным цэлым,
гэтым разам толькі ўпотаі,
заямліцца ў жарснем целе
ўсёю грэшнаю істотай.

І — як чыстая крыніца —
стаць свабоднай, непадсуднай...
Так вась мораку пазбыцца
у душы сваёй аблуднай.

Ды не ўсё лёгка спрацуе
у тваім бліскучым плане,
твой Паэт з другой шчыруе,
ды й Радзіму не падманіш.

Мова нешта не кладзецца
на душу тваю сляпую...
Толькі Бог не адштурхнецца...
Ён усё табе даруе...

Тут бы й крылы ціха скласці...
Стаць звычайнаю жанчынай!..

Толькі мець зямное шчасце
Бессмяротным немагчыма!..

Верасень 2010



